

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В СІМ'Ї

У даній статті висвітлено питання економічного виховання в сім'ї, формування сімейного бюджету та його витрати, дано рекомендації економії сімейного бюджету.

Ключові слова: сім'я, економічне виховання, сімейне виховання, сімейний бюджет.

Постановка проблеми. Проблема виховання дитини в сім'ї як особистості набула в наш час особливої гостроти, оскільки, з одного боку вона пов'язана з необхідністю виховання свідомого, активного, всебічно розвиненого громадянина Української держави, а, з іншого – із виникненням нових нетипових проблем виховного характеру внаслідок різних матеріальних і психологічних труднощів, що виникають у родині через реформаторські зміни державного масштабу.

Сьогодні сім'я як соціальний інститут перебуває у стані гострої кризи, що негативно відбивається на реалізації нею виховної функції.

В частині сімей, де за нормальних економічно-побутових умов і наявності обох батьків складаються несприятливі умови для виховання дітей внаслідок педагогічної неосвіченості та низької педагогічної культури батьків.

Складність виховання полягає і в тому, що у зв'язку з загостренням економічної ситуації, батьки змушені працювати у 2 – 3 місцях або виїжджати за кордон на заробітки. А це сприяє появі нового комплексу сімейних і дитячих проблем, передусім виховного характеру, що є причиною сформування в дітей бездіяльності і споживацтва. Саме в таких сім'ях набувають актуальності проблеми морального порядку, зокрема стосунки між дорослими членами родини, взаємини між батьками і дітьми, духовний світ сім'ї ускладнює регулювання сімейного бюджету, інфляція, яка доводить малозабезпечені родини до межі бідності.

Мета статті. Розкрити форми і методи проведення економічного виховання в сім'ї. Зупинитись на факторах, які визначають величину бюджету сім'ї та його витрати, на джерелах економії сімейного бюджету, на поліпшенні сімейного бюджету під час інфляції.

Виклад основного матеріалу. Сім'я – найперший осередок суспільства, його соціальна елементарна частинка, де починають формуватися характер і світогляд дитини, її навички, погляди і звички, ставлення до

навколишнього життя. Отже, вона є важливою ланкою в загальній системі виховання людини.

Сім'я є тією найменшою соціальною клітинкою, де закладаються основи особистості і громадянина держави: виховуються його почуття, формується характер, виробляються звички, ставлення до найрізноманітніших сторін життя – до людей, до праці, до себе самого. Зміцнення сім'ї, поступове вдосконалення сімейного виховання є однією з найважливіших соціальних проблем, від успішного розв'язання яких великою мірою залежить сучасне і майбутнє держави.

Професор Стельмахович М.Т. в статті визначив ті вічні проблеми, які лягли в основу родинного виховання: “подбати, аби діти виростили свідомими українцями, здоровими, розвинутими, духовно багатими, щасливими, порядними, чесними, добрими, працьовитими, поважали батьків і шанували старших, примножували національну культурну спадщину й загальнолюдські, християнські моральні цінності й чесноти, як плекати історичну пам'ять поколінь, виробляти готовність молоді до злагодженого подружнього життя й виховання дітей” [5].

Батьки мають турбуватися про духовний і фізичний розвиток дитини, забезпечувати відповідні умови для навчання, розвитку і підготовки її до суспільно корисної праці та здійснювати контроль за поведінкою, прищеплювати дитині високі моральні якості тощо. Від того, як батьки виконують свої обов'язки по вихованню дітей, багато в чому залежить і моральне обличчя підростаючих членів сім'ї, їх воля і характер, наявність чи відсутність шкідливих навичок і звичок. Важливо при цьому підкреслити, що з досягненням дитиною шкільного віку і значення сімейного виховання не зменшуються, а, навпаки, зростає. Незалежно від віку дитини сім'я несе відповідальність за її виховання, і батьки не можуть ні на кого цю відповідальність покласти. Однак, випадки надмірної сліпої любові батьків до своїх дітей непоодинокі. Їх надмірна,

нерозсудлива любов до своїх дітей, намагання батьків задовольнити будь-які бажання і примхи своїх дітей, атмосфера всепрощення виховує в них егоїзм і черствість. Такі діти зростають білоручками, зневажливо ставляться до праці та навчання і зважають лиш на свої потреби, які помірно зростають.

Значну роботу по економічному вихованню проводить сім'я. Найперші пізнання з економіки діти одержують в сім'ї, адже вона є первинною ланкою суспільства, яка найчастіше пов'язана з економічним життям країни в цілому.

У арсеналі народної педагогіки чимало виховних методів, які умовно можна поділити на три групи: 1) методи переконання; 2) методи організації життєдіяльності дітей; 3) методи стимулювання. В окрему групу методів виділяємо молитву й святі таїнства (сповідь та причастя), заповіді Божі.

Провідну роль у сімейному вихованні належить батькам та рідній (материнській) мові. На формування світогляду й поведінки дітей та молоді великий вплив мають також дідуся й бабусі, брати і сестри як взаємовихователі, родичі, ровесники, дитячі й молодіжні громадські організації, церква.

Повага до старшого покоління, воля і слово старших – закон нашого життя. Є речі, які посилять тільки старості, тому що в ній – мудрість багатьох поколінь. Розказуючи про святині українського народу, вони вкладають в юні серця вогонь любові і ненависті, кожне їх слово – це поклик і настанова.

Говорячи про методи і засоби виховання ми бачимо, що вони у виховному процесі виступають як єдине ціле.

Велике виховне значення має організація вивчення свого родоvodu. Усім, кому є ще когось розпитати про свій родовід, радимо зробити це не відкладаючи – потім дякуватимете: важко досліджувати генеологію, коли тих, хто легко міг би відповісти на найпростіші запитання, можеш зрідка побачити лише в снах. В цьому ми переконалися, коли брали участь в операції "Слідами предків", яку запропонував провести в усіх школах Львова Львівський обласний відділ освіти у 2007 році.

Корінні соціально-економічні перетворення в суспільстві, пов'язані з ринковою економікою, безпосередньо впливають і на сучасну сім'ю.

Сім'я повсякденно здійснює розподіл прибутку, одержаного її членами, витрачаючи його на придбання різних матеріальних благ, задоволення духовних потреб та інше.

Мабуть, не має в нашій країні батьків, які б не

мріяли про щастя своїх дітей, не турбувалися б про те, щоб вони зростали чесними, добрими, працелюбними.

Система трудового виховання, поєднаного з елементами економіки, з раннього дитинства охоплювала різні сфери життя дітей. Дітей змалку залучали до посильної праці.

Історія свідчить, що мрії людства про вдосконалення суспільства органічно перепліталися з думками про вдосконалення трудового навчання.

Людина від свого народження до смерті пов'язана з економікою. Вона отримує від суспільства певну кількість благ і певну кількість благ повертає суспільству. У різному віці співвідношення того, що вона споживає і що виробляє, різне [2].

Нині суспільство потерпає від безлічі проблем: падіння виробництва, безробіття, затримка зарплати, злиденні заробітки і пенсії, неплатежі, повсюдне розкрадання на всіх рівнях. Все це привело до зубожіння значної частини громадян. Та ще постійна інфляція, дуже високі ціни, грошей не вистачає навіть на необхідне. У таких умовах люди змушені на всьому заощаджувати, переглядати ведення домашньої бухгалтерії, тобто вести бюджет сім'ї. Бюджет – це доходи і витрати за визначений термін. Запорукою міцності сімейного бюджету є перевищення доходів над витратами. Все частіше потрібно вирішувати проблеми, викладені в задачах.

Задача 1. Під який відсоток потрібно покласти у банк 5000 гривень на 10 місяців, щоб отримати 6000 гривень.

Розв'язання. За умовою $A_n = 6000$ грн., $A_0 = 5000$ грн.,

$$n = 10 \text{ місяців} = \frac{10}{12} \text{ року} = \frac{5}{6} \text{ року.}$$

$$p = \frac{A_n - A_0}{A_0 n} = \frac{6000 - 5000}{5000 \cdot \frac{5}{6}} = 0,24; p = 24\%.$$

Відповідь. Клієнту потрібно інвестувати гроші під 24%.

Задача 2. Як краще розмістити 1000 умовних одиниць в банку під 12% річних. Скільки можна отримати грошей: а) якщо прийти через рік; б) якщо зняти і вкласти всю суму з нарахованими відсотками через півроку; в) раз у квартал?

а) через рік отримана сума – 1120 умовних одиниць.

б) через півроку можна отримати 1060 умовних одиниць. Поклавши їх назад, через ще через півроку отримають 1123,6 умовних одиниць або за формулою складних відсотків

$$1000 \cdot \left(1 + \frac{12}{2 \cdot 100}\right)^2 = 1123,6 \text{ (умовних одиниць)}$$

в) можна отримати:

$$1000 \cdot \left(1 + \frac{12}{4 \cdot 100}\right)^4 \approx 1125,51 \text{ (умовних одиниць)}$$

Задача 3. Яку одноразову суму через 5 років потрібно буде сплатити банку при позиції 50 000 гривень, якщо банк призначив ставку прибутку 10 % при щоквартальному нарахуванні.

Розв'язання

а) Оскільки $p = 10 \%$, $m = 4$, то $i = \frac{p}{m} = 0,025$.

Загальна кількість періодів $n = 5 \cdot 4 = 20$

Тоді $A_n = 50000 \cdot 1,025^{20} \approx 81930,8$ гривень, що становить суму одноразової сплати.

Задача 4. У день народження сина його батьки поклали в банк 1000 гривень на ощадний рахунок під 24 % річних із щорічним нарахуванням складних відсотків. Яка сума грошей буде на цьому рахунку, коли сину виповниться 20 років?

За умовою задачі $A_0 = 1000$ грн., $p = 18 \% = 0,18$, $n = 20$. Тому

$A_n = 1000(1+0,24)^{20} \approx 1000 \cdot 73,8641 = 73864,1$ (грн.). Отже, на рахунку буде 73 864 гривень.

Величину бюджету сім'ї визначають певні фактори, зокрема:

- кількість членів сім'ї, наявність працюючих у суспільному виробництві або зайнятих підприємницькою діяльністю, пенсіонерів, студентів і дітей, які вчаться в школі;

- розмір заробітної плати або всіх доходів сім'ї за місяць;

- наявність особистого підсобного господарства;

- проживання в селі чи в місті;

- окремі особливості сім'ї.

Дослідження економістів показують, що в сім'ях із двох осіб показник величини середнього доходу, якщо вони працюють, найкращий. Найгірший показник у неповній сім'ї, де є діти. Велика диференціація доходів відчутна в сім'ях із великою кількістю їх членів [2]. Якщо в сім'ї вміло ведеться домашнє господарство, то й діти цього дотримуються. Важливо, щоб заздалегідь програмувати витрати, виховувати в дітей дбайливе ставлення до грошей, до речей і праці, як джерела життя.

Спільне рішення поєднує родину, змушує думати один про одного. Якщо дитина бачить, як складається сімейний бюджет, куди й на що витрачаються гроші в першу чергу, беручи участь в обговоренні сімейних справ, вона обов'язково навчиться зіставляти свої бажання з потребами інших членів сім'ї, з їхніми фінансовими

можливостями. Спостерігаючи, як накопичується грошова сума, необхідна для придбання коштовних речей, діти починають розуміти реальну вартість грошей, вчаться цінувати не тільки куплену коштовну річ, а й саму працю батьків, завдяки яким куплена ця покупка.

Діти повинні знати всі найнеобхідніші надходження до сімейного бюджету і витрати в сім'ї. Вони повинні розуміти, що гроші, які їм батьки дають щоденно на власні потреби, є частина бюджету сім'ї і планувати їх витрати. Анкетне опитування, проведене в 5 – 10 класах, показало, що з 256 опитаних учнів, 86% учнів одержує на день 1 – 10 гривень, 4,8% від 20 до 40 гривень, а 7,8% дітям батьки зовсім не дають грошей, і лише 1,6% дітей одержують більше від 10 гривень. 62% опитаних учнів використовують гроші на харчування, решту – на інші потреби (солодощі, проїзд та інше). Дуже мало учнів відповіли, що використовують гроші на культпоходи в кіно, театр, придбання книг. Батьки майже не контролюють витрати грошей і мало обговорюють їх.

Щоб правильно спланувати сімейний бюджет, необхідно точно визначити, яку кількість грошей сім'я буде мати за тиждень, місяць, рік. Враховуються всі доходи (розмір зарплати і премій, пенсій, стипендій і ін.) та усі стабільні витрати за місяць.

При плануванні сімейного бюджету обов'язковим є ведення касової книги обліку і контролю доходів і витрат.

У касовій сімейній книзі реєструються витрати:

- стабільні місячні витрати (комунальні послуги, телефон, радіо і ін.)

- оплата побутових послуг (ремонт побутової техніки, передплата газет і журналів і ін.)

- основна стаття витрат на харчування і заготовку продуктів, на організацію свят, відвідування знайомих;

- придбання із решту бюджету предметів одягу, взуття, білизни, сезонних речей та інших дрібних речей (мило, пасти, креми, порошки) тощо;

- придбання предметів побутового призначення – телеапаратури, меблів, килимів, різних предметів обладнання квартири, купівля книг, подарунків тощо).

Резервна стаття планується на не передбачені в плані витрати: оплату операцій в лікарнях, купівля медикаментів, штрафів, несподівані ремонти техніки тощо.

Для економії сімейного бюджету необхідно щоденно контролювати витрати і шукати резерви заощаджень. Сім'я повинна виробити культуру

придбання речі, уміння купувати за певним планом, керуючись сімейним планом і бюджетом. Треба подумати, чи так уже необхідна та чи інша річ.

Задача 5. Чому дорівнює вартість речі, купленої в кредит, якщо за умовою кредиту 50% вартості сплачується відразу, а частка, що залишилася, – протягом 5 місяців із розрахунку 10% на місяць при цьому через 5 місяців було сплачено 6 тис. грн. [2, 56].

За формулою простих відсотків маємо: $6000 = A_0 \left(1 + \frac{5\% \cdot 10}{100\%}\right)$; $6000 = A_0 \cdot 1,5$; $A_0 = 4000$ грн.

Загальна вартість покупки склала 8000 грн., тоді як при виплаті відсотків за кредит 10000 гривень.

З метою економії сімейного бюджету необхідно пам'ятати, що недоцільно купувати продуктів більше, ніж їх потрібно на тиждень, чи місяць, мати певний запас мучних виробів, овочів, різних консервів і т.д., не заходити в крамницю без потреби; до купування треба ставитись урівноважено, не кваплячись; правильно і розумно використовувати придбані речі.

Одним з джерел економії сімейного бюджету є економія електроенергії. Треба раціонально використовувати електропобутові прилади, техніку, адже вони споживають значну кількість електроенергії, а в умовах значного зростання цін на носії електроенергії нераціональне користування електроприладами призводить до великих витрат.

Наприклад, 1 кВт/год. електроенергії коштує 23 коп. Якщо сім'я щотижня зекономить 1 кВт електроенергії, то скільки коштів заощадить сім'я за тиждень, місяць, рік? Таку задачу діти можуть розв'язати в сім'ї. У школі на уроках математики розв'язуються задачі:

Задача 6. 1 кВт/год. електроенергії коштує 23 коп. Якщо кожен клас щотижня зекономить 1 кВт електроенергії, то скільки коштів заощадить наш клас за тиждень? за рік? Усі класи нашої школи за тиждень? за рік?

Задача 7. Якщо не вимкнути протягом дня одну електричну лампочку потужністю 100 Вт, то втрати електроенергії за 10 год. становитимуть 1 кВт.

Скільки грошей витратить ваша сім'я даремно, якщо забути вимкнути одну лампочку потужністю 100 Вт за добу, місяць, рік?

Задача 8. Для виробництва 40 кг цукру витрачається 1 кВт/год. електроенергії. Скільки цукру додатково можна виробити, якщо кожен житель країни зекономить 1 кВт/год.

електроенергії? Скільки прибутку додатково одержить держава за рік від даної економії?

Сім'я повинна звикати до економії в усьому навіть тоді, коли витрачаються не її власні гроші, наприклад, при користуванні питною водою. Вчені вважають, що близько 95% води на земній кулі є непридатною для побутових потреб, а прісної води взагалі мало, є території, де її зовсім немає. Допомагають економити воду лічильники. Там, де вони встановлені, води витрачається менше, а при масовому користуванні лічильниками істотно зменшуються витрати державного бюджету, який пов'язаний із сімейним.

На уроці учням пропонується задача:

Задача 9. У квартирі зіпсувався водопровідний кран. За 1 с. з нього капає дві краплі води, а за 12 хв. набігає повна склянка води. Скільки води витрачається за добу? місяць? На скільки чоловік вистачило б втраченої води, якщо за добу людина витрачає в середньому 100 л води? (Вважати, що 5 склянок води становить 1 л).

Прикладів економії сімейного бюджету багато. З дитинства потрібно вчити дітей берегти хліб – народне багатство. Особливі почуття викликають у дітей розповіді про важкі роки голодомору 1932 – 1933 рр.; про голод у 1947 році, про блокадний хліб Ленінграда.

Статистичні служби та різноманітні інститути досліджують соціальне й економічне становище громадян. Їх дані за грудень 2008 р. узагальнила газета "Експрес": суттєво збільшився відсоток тих, хто планує економити на продуктах харчування (з 42% до 53,2%), одязі (з 33,1% до 40,3%), відпустці (з 16,4% до 23,2%) і розвагах (з 18,1% до 22,2%). Останні результати свідчать, що українці прагнуть заощаджувати навіть на медикаментах (15,7%).

Суттєво збільшилась кількість людей (з 39,6% до 47,4%), які витрачають на продукти харчування від чверті до половини сімейного доходу. Запаси роблять переважно ті, хто вже пережив кризу 1990-х та має невеликі статки. Серед продуктів, які українці найчастіше зберігають – крупи, картопля, квашена капуста та домашні закрутки. 71% українців відмовилися від великих покупок через імовірне зменшення доходів [5].

Ще одним прикладом економії може бути передплата газет та журналів. Передплата четвергового "Експресу" на 2009 р. вартує 63 грн. У році – 52 тижні, тоді ціна одного випуску 1,21 грн. У 2009 році "Експрес" у роздрібній торгівлі коштує в середньому 2 грн. Економія – 0,79 грн. на тиждень, в рік – 41,08 грн.

Заощадити гроші на економії електроенергії в сім'ї можна і в такий спосіб:

